

BeeHive

השיח ברשתות החברתיות במזה"ת

עורכים: ד"ר הראל חורב, הדס סופר שבתאי

כרך 1, גיליון 2, אוקטובר 2013

נהיגת נשים בערב הסעודית והטרדות מיניות במצרים

מיכאל ברק

הרשת החברתית מהווה כלי חשוב במאבק לקידום זכויות הנשים במדינות ערב. בערב הסעודית מסתייעות בה נשים במאבקן נגד החוק האוסר עליהן לנהוג. במצרים היא מסייעת למאבק בתופעת עבריינות המין הגוברת נגד נשים במרחב הציבורי.

ערב הסעודית היא המדינה היחידה בעולם שבה קבוע בחוק איסור על נהיגת נשים. נשים סעודיות מנסות זו תקופה ארוכה לשנות את המצב הנתון דרך חקיקה בפרלמנט, אך ללא הצלחה.¹ מסוף ספטמבר 2013 מתחולל שיח תוסס בנושא ברשתות החברתיות, בעקבות התבטאות של חכם הלכה סעודי בשם צאלח לוחידאן, שהזהיר כי נהיגת נשים עלולה לסכן את שחלותיהן, לפגוע בפרייון ולהביא להולדת ילדים בעלי מומים.² התבטאותו של לוחידאן גררה גל של מחאה במסגרתה קראו פעילות סעודיות לנשים לנהוג ברכביהן ברחבי הממלכה ב-26 באוקטובר 2013, תחת הקריאה לבטל אחת ולתמיד את האיסור על נהיגת נשים. בד בבד פרסמו הפעילות עצומה מקוונת נגד החוק, שעליה חתמו כבר למעלה מ-16,000 נשים. אחת הפעילות כתבה: They're

قيادة المرأة للسيارة
إختيار و ليس اجبار

¹ www.alriyadh.com/2013/10/09/article874086.html

² www.youtube.com/watch?v=fTWlwedDPoQ

העלו ליוטיוב סרטונים בהם הן נוהגות ברכב, בעוברן בכך במפגיע על החוק.³ כנהוג לאחרונה בשלל מחאות רשתיות, החליפו משתמשות רבות את תמונת הפרופיל שלהן בלוגו המחאה (מימין).

השיח בנושא איסור הנהיגה מתאפיין בכללותו בלעג לחכמי ההלכה הסעודיים. כך לדוגמא, נאמר באחת התגובות "אבוי לכם שיחיים והאבים: אפילו לרפואה אתם מכניסים את האף הגדול שלכם.. בושו לכם, אתם גורמים לאנשים לצחוק על הערבים ועל המוסלמים". תגובות אחרות מצרות על הפיגור במעמד האישה בערב הסעודית לעומת מקומות המערב ומדינות המפרץ. אחת מהן ציינה, למשל, כי ברוסיה נוהגות נשים על טנקים, ובארה"ב אישה הטיסה כבר לפני מספר שנים מעבורת חלל.

מנגד לגישה הליברלית הזו נותנת הרשת ביטוי גם לגישות שמרניות הקוראות למדינה להתייצב בנחישות מול הפגנת הנשים ודרישותיהן. חלק ממשתתפי השיח השמרניים הזהירו כי מחאת הנשים היא בבחינת צעד ראשון שאחריו תדרושנה תביעות מרחיקות לכת אף יותר, כגון הסרת הרעלה או קבלת היתר לגילויי חיבה פומביים. תגובות אחרות גרסו כי ההפגנה היא פרי יוזמה של גורמים ליברליים המבקשים להאיץ באמצעותה את המערביזציה ולהחליש את כוחו של הזרם האסלאמי, "הליברלים חולמים לדכא את הזרם האסלאמי בדיוק כפי שקרה במצרים". שיח זה מלמד על שסעים בחברה הסעודית כמו גם על מתיחות גוברת בין ליברלים ושמרנים, בה משמשת סוגיית נהיגת הנשים כנקודת מבחן בעלת משמעויות חברתיות-תרבותיות רחבות יותר במאבק בין שני הזרמים.⁴

במקביל למחאה בסעודיה נמצאת על סדר היום המצרי סוגיה נוספת הקשורה לנשים, אם כי שונה למדי. הטרדה מינית - פיזית ומילולית - של נשים, הפכה בשנים האחרונות לתופעה מדאגה בכמה מארצות ערב, ובראשן מצרים. הכרסום הגובר בתחושת הביטחון של הנשים וחששן להסתובב בגפן במרחב הציבורי הוביל לשיח לוחמני במיוחד שהרשתות החברתיות משמשות לו כבימה מרכזית. השיח מבטא תסכול והאשמות כי השלטונות המצריים לא עושים די כדי לבלום את התופעה. פעילות מצריות תובעות דרך חשבונות הטוויטר שלהן חקיקה של חוקים מחמירים להרתעת עברייני המין, החלפת הקנס הכספי המקובל בגין עברת הטרדה מינית בעונש מאסר, ונוכחות מוגברת של כוחות הביטחון באזורים המועדים לפורענות. שר הפנים נענה לאחרונה לקריאות, והורה לכוחות הביטחון לפעול ביד קשה יותר נגד כל סוג של הטרדה מינית במרחב הציבורי.

המאמצים החדשים הללו לא יביאו כנראה לסיום המחאה כיוון שהפעילות דורשות לבצע פעילות מחמירה יותר למיגור התופעה. החברה זוכה מצדן לביקורת חריפה ורבות מהן טוענות שהיא נגועה באמות מוסר ירודות, ולכן במקום להגן על נשים שנאנסו או הטרדו מינית, מאשימה היא את הקורבנות. גם התקשורת

³ www.oct26driving.com/; www.youtube.com/channel/UC1HOQJPBfObqyqHoVCxIN1Q?feature=watch

⁴ [مظاهرة 26 أكتوبر #](#)

[ضد قيادة 26 أكتوبر #](#)

[قيادة المرأة تؤثر على المبايض والحوض #](#)

[قيادة المرأة للسيارة #](#)

[السعودية ملكة لعدم قيادتها السيارة #](#)

[هل تقبل الزواج من بنت تسوق سيارة #](#)

הקונבנציונאלית סופגת ביקורת רבה על כי איננה מקדמת הסברה הולמת בנושא. לפיכך רואות הפעילות ברשתות החברתיות כלי חשוב במאבק לשינוי התודעה הציבורית בנושא. קבוצות שונות, כמו "התנועה נגד הטרדה מינית" שנוסדה באוגוסט 2012, השיקו מסעות הסברה ברשתות שמטרתם להביא את הבעיה לתודעת הציבור. קמפיינים כמו *Nefsy, I aspire*, *תפוס מטרידן מיני*, ו-*I Saw Harassment*, מעודדים נשים להעלות לרשת תמונות וסרטונים של המטרידים, לחלוק את הטרומה שחוו ולהצטרף למחאות יזומות.⁵

מעניין לציין שהשיח בנושא משמש גם ככלי לניגוח פוליטי של האחים המוסלמים. אם בהפיכת יוני 2013 הוצגו האחים המוסלמים כאויבי העם באופן כללי, הרי שכעת הם אויב הנשים באופן ספציפי עקב חלקם, לכאורה, בעלייה הניכרת בהטרדות מיניות של נשים בתקופה האחרונה. דוברים המזוהים עם האחים המוסלמים דחו את ההאשמות והציגו אותן כחלק ממגמה רחבה יותר של דמוניזציה של התנועה, מבית מדרשו של הגנרל אל-סיסי.

מאבק סביבתי, כדורגל ופוליטיקה חוברים יחדיו במדיה החברתית

חי איתן כהן ינרוג'ק

מזה חודשים רבים משקף השיח ברשתות החברתיות את מורת הרוח של חלקים בחברה הטורקית ממדיניות הפנים של ראש הממשלה ארדואן השוחקת מוסכמות שרווחו במדינה החילונית הכמאליסטית שקדמה לשלטונו. המחאות הנמשכות, גם בימים אלו, הן במידה רבה בבחינת רעידות-משנה לזעזוע הגדול שנרשם באירועי פארק גזי בחודש יוני האחרון. הן נסובות סביב נושאים שעל פי רוב אינם בראש סדר העדיפויות של התקשורת הטורקית הממוסדת, אך אין להסיק מכך בשום אופן כי הן זניחות. למרות מספר רב של סוכנויות ידיעות, עיתונים וערוצי תקשורת אחרים, בוחרת התקשורת הטורקית זה זמן רב להתעלם, או למצער, לצמצם את היקף החשיפה הציבורית למחאות כדי לא להתעמת עם ממשלת ארדואן. כלי תקשורת רבים מצויים בבעלותם של אנשי עסקים החוששים לעסקיהם כתוצאה מעימות עם הממשלה, ולכן נמנעים מלמתוח עליה ביקורת. ואומנם, מפאת הלחץ המופעל על ידי הממשלה כיום, אנו עדים לתופעת פיטורים המונית של עיתונאים הנחשבים למתנגדי ארדואן. תופעה אחרת היא מעצר של עיתונאים רבים בהאשמות כאלו ואחרות. טורקיה נחשבת כיום למדינה הניצבת במקום הראשון במספר העיתונאים הכלואים בעקבות עבודתם. על רקע זה של פגיעה נרחבת בחופש העיתונות, מאפשר השיח החופשי, עדיין, ברשתות החברתיות חשיפה לזרמים ביקורתיים יותר כלפי ממשלת ארדואן.

אחת המחאות הבולטות בימים אלו ממש מתנהלת נגד מיזם שאפתני של עיריית אנקרה ומפלגת השלטון (AKP) המבקשות לסלול כביש מהיר בתוואי החוצה בחלקו שטח מיוער השייך לאוניברסיטה הטכנית המזרח-תיכונית (ODTÜ). כמו במקרה של פארק גזי, גררה הפגיעה האקולוגית גל של מחאות על רקע

⁵ #شفت_تحرش

#التحرش

#لا_للتحرش

#ضد_التحرش

https://twitter.com/Anti_Harass; www.facebook.com/HarassMapEgypt; <https://twitter.com/harassmap>; www.facebook.com/banatmasrkhat7mar; www.facebook.com/Ded.Ta7rosh; www.facebook.com/Set.Albanat.campaign

חברתי ופוליטי מצד הסטודנטים. מחאתם בשטח עצמו כמו גם בזירות אחרות מנוהלת במידה רבה על ידי המדיה החברתית. הסטודנטים מעלים תמונות, כתבות ודיווחים אודות עימותים אלימים עם כוחות השיטור במהלך ההפגנות, ומנצלים את הרשתות לשינוע המפגינים לחזיתות התעמתות שונות עם כוחות הביטחון.⁶

זירה חשובה נוספת בה מורגשים הדי פארק גזי הם מגרשי הכדורגל. כדורגל בטורקיה איננו רק משחק פופולארי. חלק גדול מהחברה הטורקית מגדיר את זהותו דרך קבוצת הכדורגל שלו, ומאבקים חברתיים ופוליטיים מוצאים מיד ביטוי במגרשים. במהלך מהומות הקיץ בגזי פארק הפך פלג האוהדים של קבוצת בשיקטאש, המכונה צ'ארשי (Çarşı), לאחד ממובילי המאבק בארדואן ובממשלתו. אנשי צ'ארשי היו פעילים מאד ברשתות החברתיות באמצעותן גייסו תמיכה במחאה, והם לא נמנעו גם מעימות ישיר בשטח עם כוחות המשטרה. גם כאשר נרשמה רגיעה ברחובות, המשיך פלג זה לבטא מחאה גלויה במגרשים.

הסיבות שהוזכרו למעלה גרמו לערוץ הספורט הטורקי, Lig-TV, לא רק להתעלם מכל התייחסות לביטויי המחאה אלא אף להחריש במכוון בשידור את קולות המחאה הרמים שנשמעו במגרש. כך או כך, הסערה בשטח עצמו הביאה, לטענת פרשן בכיר, את מפלגת השלטון ליזום הקמה של פלג אוהדים פרו-ארדואני בבשיקטאש, בשם "הנשרים 1453" (1453 היא שנת כיבוש איסטנבול מידי הביזנטים); פלג האמור לשמש כמשקל

נגד לפלג צ'ארשי.⁷ המתח בין הפלגים הנצים הורגש היטב במגרש, כמו גם ברשתות החברתיות שסיפקו במה לעימותים חריפים בין תומכי ארדואן לבין מתנגדיו, במיוחד לקראת משחקיה החשובים של בשיקטאש.⁸

הרשתות החברתיות מספקות אפוא הצצה לעימותים פוליטיים ומחאות אזרחיות הנעלמים מהשיח התקשורתי הרשמי בטורקיה. בה בעת הן משמשות שחקניות פעילות מאד בעידוד המחאה וארגונה. בכך הן מחייבות את השלטונות להתמודדות מעשית נמרצת, למרות ההשתקה שהם מצליחים לאכוף במרחב התקשורתי הממוסד. המסקנה המתבקשת מבחינת כל מי שמתעניין בטורקיה העכשווית היא, אם כן, שלא די בבחינת התקשורת הממוסדת ותועלת של ממש יכולה לצמוח מבחינת המתרחש בזירות הווירטואליות.

⁶ [#HeryerODTÜHeryerDireniş](#)

[#DirenOdtü](#)

[#GitOrmandaYaşa](#)

⁷ www.radikal.com.tr/spor/marjinal_gruplar_bize_dogru_yonlendiriliyor-1152143

⁸ [#çarşiyıYedirmeyiz](#)

[#dirençarşı](#)

[#çarşı](#)

[#TeroristtenTaraftarOlmaz](#)

[#çarşıHuzuraKarşı](#)

[1453 Kartalları](#)